

hallstattske in latenske dobe), kjer je tudi izpričana kontinuiteta naseljenosti najbrž že od prazgodovinskega naselja v okolici Matk (prej Sv. Magdalena) pa vse do današnjih dni. Velika večina naselij stoji na robu teras ali pa na terasnih pomolih (na primer staro-vaško jedro Polzele, Glinje, Braslovče itd.), in le maloštevilna so tista naselja, ki so si izbrala svoja selišča na ravnini (Gotovlje, Arja vas, Levec, Petrovče, Trnava, Zakl, Poljče itd.), medtem ko v obrobni predelih prevladujejo zaselki z razloženimi naselji ter samotne kmetije po hribovju (Založe, naselja na Ponikevski planoti, Andraž, Podvin, Dobrič, Miklavž, M. Reka itd.).

Zalec, nekdanje tržno naselje sredi ravnine (kot trg se prvič omenja leta 1265), se je v največjem času z upravnimi, trgovskimi ter industrijsko-obrtnimi dejavnostmi povzpел do najvidnejše veljave v vsem hmeljarskem področju Savinjske doline (leta 1963 je bilo 1854 prebivalcev v 274 hišah). Tudi Polzele (1173 preb. v letu 1963, Breg 564 preb.), naselje z različnimi industrijskimi dejavnostmi (tovarna nogavic in pohištva) je v stalnem napredovanju pa Prebold (792 preb. leta 1963) z najmočnejšo tekstilno industrijo v Savinjski dolini. Šempeter (747 preb.) z Dobertešo vasjo (420 preb.) ni samo izhodiščna železniška postaja za naselja pod Mrzliškim hribovjem ter v dolini Bolske, temveč tudi središče mlade, a močne kovinske ter lesno predelovalne dejavnosti. Z restavracijo izkopenin rimskega pokopališča pa narašča tudi njegov turistični pomen (10.000 obiskovalcev v letu 1963). Tudi železnica, ki je leta 1891 stekla prek SSD v Šaleško dolino, je pustila ob strani staro tržno naselje Braslovče (305 preb.), ki pa v vseh zadnjih desetletjih vidno izgublja vso nekdanjo imenitno veljavnost. Vransko (670 preb.), najmlajše tržno naselje SSD (iz leta 1868), ki ga obide tudi nova cesta, ne more z večjimi obrtnimi delavnicami kovinske in mizarske stroke za-

držati nekdanje živahnosti, ki so mu jo dajale upravno-teritorialno-politične ustanove (sodišče, občina).

* * *

Manj kot v sto letih se je podoba SSD popolnoma predrugačila. Na vsakem prgišču savinjske zemlje občudujemo človekovo stvariteljsko moč in dejavnost: regulirani tokovi — mnogokrat kar hudourniško razbesnelih voda Savinje, Trnavce in Ložnice, ki stapljata preteklost v zdajšnjo vsebino podobe Savinjske doline. Z napredovanjem deruralizacije prebivalstva našega podeželja, ki je vedno bolj pod urbanizacijskim vplivom večjih industrijskih središč zahodnega predela Celjske kotline, so gravitacijski vplivi Ljubljane in njene industrijske okolice iz dneva v dan močnejši, (dnevno potovanje delovne sile v „Litostroj“ ter v „Toko“ v Domžale), ki so navsezadnje le izraz stopnjevane prometne prehodnosti posameznih predelov (Sp.) Savinjske doline.

POGLAVITNI KNJIZEVNI VIRI:

- Fr. Baš: Hmeljarstvo v Savinjski dolini, Geografski vestnik I., Ljubljana 1925.
- Fr. Baš: Gospodarska poslopja v Savinjski dolini. ČZN XXIV, Maribor 1929.
- L. Kač: Hmeljarstvo v Savinjski dolini, Celjski zbornik 1951, Celje 1951.
- A. Melik: Slovenija II. Stajerska s Prekmurjem in Meziško dolino. Ljubljana 1957.
- J. Orožen: O nastanku rudarstva in industrije v Celju in njegovem zaledju. Celjski zbornik 1951. Celje 1951.
- R. Vrečer: Savinjska dolina. S posebnim ozirrom na splošno, krajevno in upravno zgodovino v besedi in v sliki. Zalec 1930.
- M. Zagar: Savinjska dolina in hmelj. Celjski zbornik 1957. Celje 1957.
- „Savinjski zbornik“. Str. 344. Izdal občinski odbor SZDL v Zalcu. Celje 1959.

Marjan Žagar

Kozjansko in Voglajnsko-rogaško podolje

V morfografskem pogledu sta za pokrajino vzhodno od Celja in Laškega značilni dve izraziti podolji, ostanka terciarnega zaliva panonskega morja: južno laško-kozjansko podolje in severno voglajnsko-rogaško podolje. Laško-kozjansko podolje je vloženo v vzhodne odrastke Posavskega hribovja med antiklinalne hrbte: med Veliko Kozje, Lisco, Rudenik, Bohor in Orlico v litijski in orliški antiklinali na J, in med gorski niz v trojanski antiklinali gorski niz na S: Tovst, Svetino, Resevno, Žusem in Rudnico. Voglajnsko-rogaško podolje je vzhodni podaljšek Celjske kotline med SV nizom Posavskega hribovja na J (Tovst, Rudnica) in Konjiško-bočkim gorskim hrbtom na severu (Stenica, Konjiška gora, Boč,

Donačka gora). Omenjeno mejno hribovje sestavljajo starejše kamenine, podolje pa zapolnjujejo terciarni skladi, ki si dokaj pravilno sledijo s stranskimi, predterciarnimi robov proti sredini podolja: najprej oligocen (pesek, peščenjak, sivica in andezit s tufi), sledi miocen (v sarmatu: lapor, pesek, peščenjak, konglomerat; v tortonu pa: lapor, peščen lapor, konglomerat, apniški peščenjak in litotamnijski apnenec), na sredi podolja sta dokaj nizko pliocen (lapor, glinast lapor in kremenov pesek iz panona) in plio-pleistocen (prodne naplavine, peščena glina in kremenov pesek), v danjih ravninah pa aluvij. Močan vtis dajejo podolju vzdolžni hrbti iz bolj čistega litotamnijskega apnenca, ki jih selektivna erozija ni mogla tako

močno znižati kot relativno mehkejša sarmatske in pliocenske kamenine. Zato se ti hrbti dvigajo visoko nad okolišno pokrajino, se počasi spuščajo od Z proti V in delijo podolje v manjša podolja in doline. Posebno izraziti so ti primeri na Kozjanskem, na primer Dobjansko-prevorsko-virštanjski hrbet in Planinski hrbet. Ne manjka pa jih tudi v Voglajnsko-rogaškem podolju, na primer Tinski hrbet in Skofija, vendar so tu slemen na manj izrazita, če v njih prevladuje apneni peščenjak in celo lapor ali pa če nastopa apnenec v širokih ploščah, na primer plan zakrašen svet pri Ponikvi.

Obe podolji se približno na črti Lipoglav — Planina prevesita na razvodnici med savinjskim in sotelskim porečjem. Višine obrobne Posavskega hribovja in Konjiško-bočkih gora se počasi spuščajo od Z proti V (na primer Bohor 1023 m — Rudnica 687 m; Stenica 1092 m — Konjiška gora 1014 m — Boč 980 m — Donačka gora 883 metrov). Proti vzhodu se počasi spušča tudi višji svet podolja, dolinska dna pa padajo proti vzhodu in zahodu. Zasedimo pa tudi primere zadenške erozije in pretočitve na S v porečje Dravinje, pa tudi obratno na J k Savi in iz južnega podolja v severno. Zaradi gubanja in premikov, ki jim sledimo do miocena in nemara še dalje, so nastali vzdolžni prelomi, katerih sledovi so vidni v močno stisnjeni trboveljsko-laški sinklinali kot vrsta toplic in mineralnih izvirov: Rimske toplice, Laško ter nepomembni izviri na Kozjanskem. Nanje spominja tudi ime naselja Slatina ter Harinzlake pri Podčetrtku. V severnem podolju je velika obkaravanska prelomnica z izviri: Dobrna, (vas Slatina zahodno od Ponikve), Gabernik, Kostrivnica, posebno pa slatine pri Rogiški Slatini.

Za vodotoke je značilna smer podolja (na primer Voglajna, Šmarski potok, Zibika, Gračnica, deloma tudi Bistrica). Potoki, ki odmakajo podolje in stranska krila, se najčešče pod pravim kotom približujejo sotočju. Sebe na skrajnem vzhodnem delu prevladuje prečna smer vodotokov. Potoki so si ustvarili manj obsežne danje ravnice, posebno v vzdolžni smeri, vendar jih kmalu prekinjajo ozka grla v odpornejših kamninah, najraje tam, kjer je dolina spremenila smer. Razširjena dolinska dna so vlažna, celo zamočvirjena in izpostavljena čestim poplavam. Vzrokov pogostim poplavam je več; ozka grla, ki zapirajo doline, ovirajo hiter odtok naraslih voda, hkrati pa ti pragovi tudi dvigujejo talno vodo in povzročajo zamocvirjenost (na primer tesen pri Opoki zapira Voglajnsko dolino, Zelenjak zapira srednje sotelsko ravnico, dolino Bistrice pa zapira kar vrsta tesni itd.). Kratki pritoki z relativno visokega obrobne hribovja imajo hudourniški značaj, zraven tega pa še po večini pravokoten izliv, tako da v času velike vode zapirajo normalen pretok glavnega vodotoka.

Na podnebje pokrajine brez dvoma vplivajo visoka slemena, ki jo zapirajo na severu in jugu, proti vzhodu pa je odprta. Od vzhoda, kjer so očitni subpanonski vplivi, postaja podnebje proti

zahodu vedno bolj srednjeevropsko-alpsko. Še bolj izraziti so ti prehodi na Kozjanskem, kjer od Sotle proti Planini tudi višina močno narašča (na primer Šentvid pri Planini) januar — 1,8°, julij 18°, letno povprečje 8,3°, letna amplituda 19,8°). V Voglajnsko-rogaškem podolju višinske razlike niso bistvene, opazovalne postaje pa so izbrane tako, da ne pokažejo znatnejših rezlik. Rogiška Slatina nam z veliko razliko med hladno in toplo polovico leta sicer nakazuje celinske subpanonske značilnosti (na primer Rogiška Slatina: januar — 1,3°, julij 19,8°, letno povprečje 9,3°, amplituda 21,1°), podobne razmere pa kaže tudi Celje na Z, ki mu toplotni obrat pozimi znižuje temperature, poleti pa se prostrana kotlina močno ogreje (na primer Celje: januar — 1,2°, julij 20,2°, srednja letna temperatura 9,6°, amplituda 21,1°). Toplotne razmere z visokimi amplitudami in z minimalnimi ter maksimalnimi temperaturami pokrajine kažejo vpliv panonskega podnebja, da na porazdelitev padavin vpliva zahod, nas opozarja oktobrski padavinski maksimum pred sekundarnim pomladnim.

Prirodno in kulturno rastje nazorno ilustrira klimatsko prehodnost. Slika se spreminja proti vzhodu: v gozdovih v korist belemu gabru, hrastu in kostanju, na kulturnih površinah pa v korist vinogradom in koruzi, ki je v kolobarju vedno močnejše zastopana.

V opisani pokrajini se izražajo tri prirodno-gospodarske pokrajinske enote: Voglajnsko podolje — vzhodni del Celjske kotline, Rogiško podolje — zgornje Sotelsko in pa Kozjansko. Upravno spada ozemlje, ki leži v porečju Sotle, Šmarski občini, tisti del, ki ga odmakajo pritoki Savinje, pa Šentjurski občini.

Upravne meje v Posotelju so se v preteklosti neprestano spreminjale. Ta prirodno in gospodarsko homogena pokrajina nima centralno ležčega primernege središča, Šmarje ima to funkcijo le ob pomanjkanju boljšega. Prav ima Melik, ko meni, da bi bili za pokrajinsko urbano središče ugodni prirodni pogoji, ki jih nudi stičišče dolin in poti pri Mestinju.

V prometnem pogledu je Voglajnsko-rogaško podolje precej na boljšem kot Kozjansko. Že v rimskih časih je po njem vodila cesta iz Celja do Rogatca in dalje na vzhod. Te smeri se drži cesta še danes. Ob Voglajni in Slomu je stekla najstarejša železnica, le nekoliko severneje (Ljubčana-Blagovna - Ponikva - Lipoglav), vendar skozi isto gorsko vrzel pri Lipoglavu je načrtana tudi slovenska cestna magistrala Ljubljana—Maribor. Leta 1905 so speljali železnico po rogaškem podolju, pred nekaj leti pa je stekla železnica tudi ob Sotli navzdol. Važnejša lokalna cestna križišča so pri Šentjurju, v Mestinju, Podplatu in v Rogatcu. Od njih vodijo prečne ceste in vzdolžne smeri v obrobje in preko stranskih slemen proti jugu in severu. Kozjansko je prometno odročna pokrajina. Važnejše cestne povezave in tudi železnica so se je izognile. Slabe ceste morajo premagovati dolge in strme klance. Edina primerna prirodno naka-

žana smer je ob Sotli. To si je izbrala nova železnica, nemara bo tudi cesta v bodoče prišla bolj do veljave.

Če izvzamemo neposredno bližino Celja, kamor štejemo tudi Štore, je obravnavana pokrajina pretežno kmetijska. Na Kozjanskem, ki nima pomembnejših neagrarnih dejavnosti, je pretežno 77 odstotkov kmetijskega prebivalstva, v Rogaškem podolju ga je 61 odstotkov, v okolici Šentjurja pa še vedno preko 50 odstotkov. Največji delež neagrarne dejavnosti prebivalstva je zaposlitev niže kvalificirane delovne sile izven pokrajine v Celju ali v Štoreh — torej dnevna migracija delovne sile, ki pa je še po svoji lastni dejavnosti in dejavnosti družin napol kmečka. Čim bolj so naselja oddaljena od večjih zaposlitvenih središč, tem večji je odstotek čisto kmečkega prebivalstva. Gostota prebivalstva je v nižjem svetu visoka, neredko preseže 100 prebivalcev na km² (na primer v okolici Rogaške Slatine in ob srednji Sotli), znižuje pa se proti zahodu, predvsem v višjih predelih (na primer v okolici Šmarja 87, Planine 60—70). Vsa agrarna pokrajina je od povojnega časa do danes prizorišče močnega odseljavanja. Gostota prebivalstva neprestano pada, saj se odseljuje mnogo več ljudi kakor je prirodnega prirastka. S Kozjanskega se je ob popisu leta 1953, samo v sedmih letih izselilo 22% od števila prebivalstva. Neredki so primeri naselij, kjer se je izselilo v tem razdobju preko 50% prebivalstva. Najprej in največ se izseljujejo iz naselij, ki so bližja večjim doselitvenim središčem in jih je možno doseči še z vsakodnevnim potovanjem na delo in domov. Odseljuje se pretežno mlada, najbolj sposobna delovna sila, na domovih pa ostajajo stari ljudje. Celotno področje je najmočnejši vir manj kvalificirane delovne sile za Celje, preostanek pa se seli drugam po vsej Sloveniji in v Zagreb.

Kmečka posestva so v povprečju srednje velika (5 ha), slika kulturnih kategorij pa je mnogostranska (20—25% njiv, 21—26% travnikov, 4—18% vinogradov), spreminja se rahlo od vzhoda proti zahodu in z nižine v višino. Osnovna težnja kmečkih gospodarstev je pridelati vse, kar je možno, doma. Zato je kmečka proizvodnja zelo mnogolična in le prečesto nesmotrna glede na razdrobljene delovne procese, ki jih zahteva taka proizvodnja, in glede na prirodne pogoje. Ti često niso naklonjeni posameznim kulturam, ki jih goje za domače potrebe. V preteklosti pa je bil ta način gospodarsko potreben zaradi negotove prodaje tržnih viškov. Če tržna kultura ni obrodila, ni bilo kaj prodati, če pa je dobro obrodila, je bila prodaja otežkočena. Res je, da mnogoličnost proizvodnje deloma narekujejo sami prirodni pogoji, saj je v prisoji in osoji, v dolinskem dnu, na terasah in slemenih in na različno nagnjenih pobočjih prirodna osnova tako različna, da izkoriščanje teh tal sili v mnogostranost. Usmerjenost kmetij se torej kaže šele v gospodarstvih, ki lahko več kakor samo zadovoljijo osnovne potrebe doma, zato gre tu za tržne viške v pravem pomenu.

Za usmerjenost pa so prirodni pogoji še bolj važni, saj gre za proizvodnjo kakovostnega tržnega blaga.

Ves zahodni del pokrajine že dolgo slovi po vzreji težkega mesnega goveda — volov, v največjem času pa se preusmerja v vzrejo mladega, hitro rastočega mesnega goveda (t. zv. baby beef). Svet med Šentjurjem in Planino vzreja najboljše mesno govedo. Na tej bazi so zgradili v Šentjurju novo klavnico, hladilnico in predelovalnico mesa. Vinogradi segajo sicer po strmih, prisojnih pobočjih do zahodnih meja pokrajine (na primer hrbet med Tomažem nad Vojnikom in Dramljami), vendar vinogradne površine močno naraščajo proti vzhodu, kjer je vinogradništvo, predvsem na slemenih litotamnijskih apnencev in laporjev, važna kmetijska panoga, večji del pridelka pa gre v prodajo. Lokalno najbolj znane gorice so: pri Sladki gori, Zibiki, Na Tinskem, Vinskem vrhu, v Virštanju in na Bučah. V Voglajnsko-rogaškem podolju in na SV Kozjanskem odprodajo velike količine sadja, predvsem jabolk. Mnogo tega blaga gre v izvoz, manj kakovostno sadje pa v predelavo. V najnovejšem času so zasadili znatne površine črnega ribeza, ki ponekod dobro uspeva in ga ugodno prodajo. Ze v bolj izrazitem panonskem obrobju ob Sotli je zelo pomembno perutninarstvo, predvsem prodaja jajc. Tudi svinjereja daje nekaj tržnega blaga. Razen krompirja in morda fižola komaj še kje kaj prodajo poljskih proizvodov; manjši kmetje celo dokupujejo. V zatišnih, nižjih in manj vlažnih legah se pojavlja nova kultura — hmelj. V vzhodni del Celjske kotline je segel sicer že med obema vojnama, pa ga je kmalu uničila hmeljska kriza. Za znatnejše širjenje te kulture tudi ni primernih tal.

Družbeno kmetijsko posest, ki se pravzaprav šele v zadnjem času formira in organizira v pomembno kmetijsko gospodarsko podjetje, zajemata agrokombinata v Šentjurju in Šmarju. Njuna naloga ni le kmetijsko proizvajalna, temveč tudi odkupno-prodajna, delno predelovalna in vpliva na proizvodnjo na privatnih posestvih.

Neagrarnih dejavnosti ni mnogo, razvite so le v nekaterih urbanskih središčih. Deloma so navezane na kmetijsko proizvodnjo (predelava mleka, sadja in mesa, mlinarstvo, hmeljske sušilnice), odkup in lesno dejavnost. Med ostalimi je omeniti turizem v Rogaški Slatini (po turističnem prometu v letu 1963 je na četrtem mestu v Sloveniji), odpremo slatine in steklarstvo, v Šentjurju tovarno aluminijevih izdelkov, manjšo tekstilno tovarno v Kozjem; vse ostalo pa so le manjše dejavnosti.

Gručasti zaselki in vasice ter razložena naselja so prevladujoče oblike ruralnih naselij. Kjer je bilo več primernih tal, je nastal zaselek z zemljiško razdelitvijo na grude, kjer pa je bilo možnosti za kulturna tla manj so nastale samotne kmetije v celku. Na razloženost naselij na vzhodu je v veliki meri vplivalo vinogradništvo.

Urbanskih naselij je v pokrajini mnogo, skoraj vsa so stara, nastala v srednjem veku pod večji-

mi gradovi, na važnejših prehodih in strateških mestih. Razvila so se v tržna, upravna in kulturna središča svoje okolice. Ko je prenehala ogrska nevarnost, ko so propadli gradovi in fevdalna uprava, ko je železnica obšla ta naselja, se je pokazalo, da nimajo nikakršnih drugih gonil za nadaljnji razvoj. Po večini so v razvoju obstala, ali pa se celo počasi ruralizirajo. Nekatera med njimi so obdržala skromne upravne ali pa tržne funkcije. Fosilnih središč je mnogo. Najlepsi primeri so Lemberg, Pilštanj, Podčetrtek in Pod-sreda. Skromen razvoj so dosegli Kozje, Rogatec, deloma Bistrica ob Sotli in Planina. Tudi Šentjur pri Celju ni mogel pokazati znatnega razvoja, čeprav je njegov prometni položaj obdržal svojo

pomembnost in jo je železnica še stopnjevala. Razvoj je zavrla bližina Celja. Vendar pa je trg obdržal znatno obrt, ki se je v ugodnem času po osvoboditvi razvila do industrije (lesne in kovinske). Postal je tudi središče večje občine z vrsto upravnih funkcij in drugih dejavnosti, pa tudi stanovanjsko (spalno) naselje Celja.

Ostali dve naselji, ki se tudi hitro razvijata, sploh nimata zgodovinske tradicije. Šmarje se je začelo razvijati šele v drugi polovici preteklega stoletja kot sodni okraj, danes pa je občinsko središče srednjega in zgornjega Posotolja. Rogaški Slatini so dali slatinski izviri temelj, da se je razvila v veliko slovensko zdraviliško in turistično naselje.

Ivan Gams

Geomorfologija na razpotju

Na tako skopo odmerjenem prostoru o tako obsežni temi ni mogoče povedati kaj več kot le nekaj splošnih misli brez navedbe podrobnejše dokumentacije. Predvsem naj služijo samo za uvod v diskusijo.

Ko se je v prvih desetletjih tega stoletja v okviru geografije in v domači pisani besedi porajala geomorfologija kot znanstvena veda, se je opirala predvsem na dve osnovi. Prva je bilo geološko poznavanje slovenskega ozemlja, ki ga je malo prej hitro povečalo geološko kartiranje. Njegovi izvajalci, avstroogrski geologi (Kossmat, Teller, Katzer in drugi), so posvečali geomorfologiji znatno več pozornosti, kot jo je najti v najnovejši slovenski geologiji. V idejnem pogledu pa se je mlada geomorfologija naslonila na Davisovo solo o razvoju reliefa, ki je osvojila svet. Ker se je tem osnovam pridružil še odločujoči vpliv Cviječevih naziranj na razvoj krasa in na vpliv avstrijskih geografov na razvoj naše kvartarne geomorfologije, je prevladovalo nekaj naslednjih desetletij prepričanje, da je treba na teh trdnih osnovah podobo geomorfološkega razvoja naše zemlje z lokalnimi študijami samo izpopolnjevati. Za glavno oporo pri študiju morfogeneze, ki je bila pri nas in po svetu v ospredju geomorfologije, smo imeli nivoje in terase. V tem oziru je slovenska geomorfologija ekstenzivno preštudirala vso Slovenijo, nekatere predele pa tudi intenzivno. Zdaj, ko smo pred zaključkom tega obsežnega dela, pa je svetovni razvoj spoznal Davisovo shemo za preveč shematično, da bi mogla biti izhodišče za terenske geomorfološke analize.

Poleg te so postale problematične še nekatere druge postavke, na katerih je slonelo naše geomorfološko raziskovanje, z njimi vred pa tudi rezultati dela. Zato se je treba porazgovoriti o metodi in ciljih nadaljnjega dela.

Studij razvoja pobočij, ki mu posvečajo moderni geomorfologi po svetu veliko pozornost, ima pri Mednarodni geografski zvezi posebno komisijo. Dosedanji rezultati, ki so mi bili dostopni, v marsičem niso enotni. Največkrat poudarjajo pomen klime za obliko pobočij, nesporno

pa je tudi, da je odločilna za strmino pobočja geološka sestava. Če so spodaj manj in zgoraj bolj odporni sedimenti, nastaja strmo ali celo prepadno pobočje, ki ga razvojni procesi ne delajo položnejšega, temveč odmikajo paralelno, dokler se geološka sestava ne spremeni. Strmina ni torej nujno znak mladosti in položno pobočje, oziroma „blagi relief“ ni vselej znak mladosti.

Dosedanje meritve intenzivnosti preoblikovalnih procesov¹ so pokazale na zelo velike krajevne razlike v rečnem odnašanju mineralov z enote površja. Poleg drobnih lokalnih razlogov so za to² odločilne zlasti klima, relief in geološka sestava. Če povzročajo razlike v geološki sestavi večkratne razlike v intenzivnosti preoblikovalnih procesov, potem je razumljivo, da je v bolj odpornih kameninah enako stara reliefna oblika večkrat znatno manjša od iste v slabo odpornih kameninah.

Ker so v naravi najbolj opazni sledovi rečne erozije, smo tej pripisovali največjo preoblikovalno moč, čeprav smo vedeli tudi za denudacijo, korozijo in druge procese. Kot bo še govora pri poglavju o korozijskem zniževanju reliefa, pa meritve intenzivnosti korozijskih procesov ne potrjujejo naziranj o odločilni vlogi erozije niti v sedanjih klimatskih razmerah. V subtropski in modificirani tropski klimi, ki je pri nas vladala v predkvartarni dobi, pa imajo skoraj vsi geo-

¹ J. Corbel, Vitesse de l'érosion. f. Zeitschr. Geomorph. 1959 (3), 1.

² V naši dosedanji geomorfologiji imajo velik pomen prelomnice za nastanek in potek dolin, kraških polj in drugih večjih oblik. Takemu naziranju ne govori v prid opažanje, da je na krasu, v kamnolomih in jamah, najti mnogo bolj goste prelomnice kot si mislimo. Večina ne pride do izraza na kraškem površju niti v jamah. V Postojnski jami, na primer, najdemo prav tako goste prelomnice v umetnih tunelih, kot v nekdanjih vodnih rovih. Začutili smo potrebo, ločiti stisnjene in špranjaste prelomne ploskve. Prve ne pridejo do izraza niti v nastanku prav drobnih oblik.